

راهکارهای افزایش نقش تعاونی ها در تحقق اقتصاد مقاومتی (مطالعه موردی: تعاونی های تولیدی دام و طیور استان همدان)

مسعود سامیان*^۱، رضا موحدی^۲، موسی اعظمی^۲ و مسعود اسدی^۳
۱. دانشجوی دکتری ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه بوعلی سینا همدان، ایران
۲. دانشیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه بوعلی سینا همدان، ایران
۳. دانش آموخته کارشناسی ارشد توسعه روستایی دانشگاه بوعلی سینا همدان، ایران
پست الکترونیکی: samian.masoud@yahoo.com و m.samian92@basu.ac.ir

چکیده

از دیرباز، جمعیت و غذا به منزله دو موضوع مهم و گاهی بحران‌زا در کشورهای جهان سوم بوده و چالش اصلی در این راستا روند افزایشی جمعیت و عدم رشد متناسب تولید غذا است که پیامدهای ناگوار فقر و سوء تغذیه و عدم امنیت غذایی را به دنبال داشته است. بدون شک در چنین وضعیتی توسعه کشاورزی و دامپروری بخاطر منبع تأمین غذا برای جمعیت از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. از سوی دیگر با توجه به بیانات مقام معظم رهبری در حوزه اقتصاد مقاومتی که با عنایت به شرایط خاص جامعه به عنوان راهبردی موثر برای برون رفت از وضع موجود بیان شده است؛ این مقاله به دنبال بررسی راهکارهای افزایش نقش تعاونی های تولیدی دام و طیور ا در عملی سازی اقتصاد مقاومتی به مرحله اجرا درآمد. منطقه مورد مطالعه استان همدان و جامعه آماری این پژوهش شامل اعضای تعاونی های دام و طیور استان می باشند که مشتمل بر ۶۸ تعاونی طیور و ۱۷۹ تعاونی دام می باشند که تعداد ۱۰۵ نفر از آنها از طریق نمونه گیری تصادفی طبقه ای ساده مطابق فرمول کوکران انتخاب شدند. علاوه بر مطالعات اسنادی و کتابخانه ای، از ابزار پرسشنامه برای جمع آوری اطلاعات و داده های مورد نیاز استفاده شد که روایی آن با نظر صاحب نظران دانشگاهی و بخش اجرا در استان تایید و پایایی آن نیز با محاسبه فرمول آلفای کرونباخ برای اجزای پرسشنامه انجام که عدد حاصل ۰٫۹۱ بود. اطلاعات حاصله با استفاده از نرم افزار SPSS تجزیه و تحلیل گردید که نتایج حاصل نشان می دهد که عوامل اجتماعی و فرهنگی، عوامل اقتصادی، و عوامل مدیریتی و ساختاری از مهمترین نقش های تعاونی های دام و طیور استان در تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی می باشند.
واژگان کلیدی: تعاونی ها، دام طیور، راهکارها، اقتصاد مقاومتی، همدان

مقدمه

بر اساس افق چشم انداز توسعه ۱۴۰۴، باید ایران در جایگاه نخست علمی، اقتصادی و فناوری در میان کشورهای منطقه قرار گیرد. از آنجا که تعاونی‌ها از الگوهای موفق و ضروری اقتصادی- اجتماعی مطرح در جهان به شمار می‌روند که توانایی قرار گرفتن در خدمت توسعه پایدار و برقراری عدالت را دارند (کریمی و آگهی، ۱۳۸۹)، و از سوی دیگر براساس اهداف تعیین شده برای بخش تعاون در ماده ۱۰۲ قانون برنامه چهارم توسعه، دولت موظف به توسعه بخش تعاون در اقتصاد ملی بر اساس اصل ۴۴ و ۴۳ قانون اساسی است. همچنین بنا بر سیاست‌های کلی ابلاغی از سوی مقام معظم رهبری، سهم بخش تعاون در اقتصاد تا پایان برنامه‌ی پنجم توسعه باید از ۳ درصد کنونی به ۲۵ درصد برسد. این در حالی است که آمارها نشان می‌دهد در ایران تا سال ۲۰۰۷ (۱۳۸۶) حدود ۳/۷ درصد مردم عضو تعاونی بوده‌اند (دفتر آمار و فناوری اطلاعات و زرات تعاون، ۱۳۸۶). در صورتی که در همان سال بیش از ۸۰۰ میلیون نفر، یعنی بیش از ۱۰ درصد مردم جهان عضو تعاونی بوده‌اند (حضرتی و همکاران، ۱۳۸۹). به هر روی، تعاون یکی از استلزامات اقتصادی و اجتماعی در سطوح مختلف شهری و روستایی کشور بوده و در فعالیت‌های مبتنی بر تعاون، بخش‌های مختلف اقتصادی صنعت، خدمات و کشاورزی مطرح هستند.

مفهوم اقتصاد مقاومتی در سال ۱۳۹۰ در واکنش به فشارهای اقتصادی و تحریم‌های اقتصادی کشور، مطرح و بیان شد. از دیدگاه مفهومی، اقتصاد مقاومتی یک الگوی اسلامی است که کیفیت تعامل و ارتباط اقتصادی با کشورهای خارجی را تعیین می‌کند به طوری که از یک نگاه به اوضاع داخلی اقتصاد کشور و نقاط ضعف نظارت داشته و از نگاه دیگر با اتکا به وجوه قوت اقتصاد داخلی، حقوق پایمال شده ملت را از کشورهای متجاوز استیفاء کند. اقتصاد مقاومتی به عنوان یک اصل در آموزه‌های اسلامی می‌باشد که بر خلاف تاکتیک و یا حتی استراتژی، امری گذرا نبوده بلکه همواره و در تمامی مراحل باید مورد توجه باشد و تعارض هریک از استراتژی‌ها، تاکتیک‌ها و یا دیگر اجزاء برنامه با اصل موجب حذف آن خواهد شد (بشارنده سلوطی و طاهری، ۱۳۹۲).

بخش کشاورزی به عنوان یکی از ارکان سه گانه اقتصاد کشور یکی از مقوله‌های اقتدار و امنیت ملی بوده زیرا امنیت غذایی در راستای توسعه کشاورزی پایدار شرط اصلی توسعه ملی می‌باشد. بر اساس آمار بانک جهانی ۱۸/۵ درصد سهم بخش کشاورزی در GDP کشور در سال ۱۹۹۱ بوده و در سال ۲۰۰۱ به ۱۲/۸ درصد کاهش پیدا کرده و در سال ۲۰۰۷ به ۱۰/۲ درصد رسیده است (عربیون و منوچهری آملی، ۱۳۹۱) که جای نگرانی دارد. حال آن‌که بیشترین صادرات غیر نفتی ایران مربوط به محصولات کشاورزی است. این بخش نه تنها از نظر اقتصادی بلکه از حیث اجتماعی- فرهنگی و سیاسی - امنیتی نیز حایز اهمیت زیادی است. همچنین محل اشتغال بخش وسیعی از جمعیت کشور است بدین ترتیب رشد این بخش تا حدود زیادی تعیین کننده رشد اقتصادی کشور است (حاجی رحیمی و ترکمانی، ۱۳۸۲).

بنابراین با توجه به الگوهای و راهبردهای مربوط به اقتصاد مقاومتی که یکی از این الگوها و برنامه در حوزه اقتصاد مقاومتی توجه و تمرکز بر بخش کشاورزی به عنوان یک بخش پیش رو برای رسیدن به اهداف اقتصاد مقاومتی می‌باشد و نیز با توجه به این موضوع که بخش کشاورزی در قالب فعالیت‌های تعاونی در مناطق روستایی غالباً عملکرد بهتری می‌تواند برای بهبود معیشت و کاهش فقر روستایی داشته باشد لذا عنایت به این موضوع مهم و بنیادین به نظر می‌رسد.

تعاونی‌ها یکی از ارکان ضروری برای توسعه به نظر می‌رسند و به عنوان یک مؤسسه خود مختار و مبتنی بر اتحاد داوطلبانه اشخاص برای برآورده ساختن نیازهای عمومی اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و آرزوها از طریق یک مالکیت مشترک و تحت

کنترل دموکراتیک شرکت می‌باشد (سونجا، ۲۰۰۸). اصل مهم در تعاون مشارکت اعضا برای رسیدن به هدف مشترک است، بدین ترتیب، اعضا در ساختار تعاونی در حکم استفاده کننده هستند، نه سرمایه‌گذار (جیمز، ۲۰۰۳). در ایران تعاونی به عنوان یکی از سه بخش نظام اقتصادی کشور، طبق اصل ۴۴ قانون اساسی، به فعالیت در بخش‌های مختلف اقتصادی می‌پردازد. کشاورزی نیز از جمله بخش‌های مهم اقتصادی است که عموماً معیشت قالب سکونتگاه‌های روستایی است؛ بنابراین، تعاونی کشاورزی می‌تواند به ابزاری جهت ایجاد انگیزه در توسعه اقتصاد روستایی تبدیل شود و به طبع در توسعه اقتصاد کشاورزی و روستایی نقش به‌سزایی داشته باشد (حضرتی و همکاران، ۱۳۸۹).

انقلاب اسلامی به تصریح قانون اساسی، در پی استقرار عدالت، تربیت و رشد معنویت، ریشه‌دار کردن ارزش‌های اخلاقی و انسانی، گسترش اندیشه توحیدی، پرورش عقلی و فکری، نفی هرگونه ستم‌گری و ستم‌کشی و سلطه‌گری و سلطه‌پذیری و استقلال سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی است و دولت جمهوری اسلامی ایران بر اساس اصل سوم قانون اساسی موظف به کاربرد همه امکانات برای تحقق اهداف یادشده است. اهداف انقلاب اسلامی و ماهیت مکتبی و اسلامی بودن آن باعث تقابل جمهوری اسلامی ایران با کشورهای استعماری شده است. نظام استکباری که جمهوری اسلامی ایران را به لحاظ ماهیت و عملکرد در تعارض جدی با منافع آشکار و پنهان خود در منطقه و جهان می‌دید از همان ابتدا، بنای مخالفت و دشمنی با آن نهاد و هر روز توطئه‌ای علیه آن شکل داد. تحریم اقتصادی، راه‌اندازی جنگ نظامی تا تهاجم فرهنگی و تهدیدات نرم از جمله این اقدامات می‌باشد (ذوالقدر و همکاران، ۱۳۹۰).

این نهادهای مردمی و جمعی نه تنها راهبردی موثر برای مشارکت و حضور مردم در تحقق توسعه درونزا بلکه راهی برای بهینه‌سازی استفاده از منابع پراکنده و خرد روستایی برای تولید و توزیع است. اما آنگونه که انتظار می‌رفت در کشور ما پس از چند دهه ایجاد و گسترش انواع آن توفیق مورد نظر را به دنبال نداشته است. بر اساس مطالعه عنبر (۱۳۸۰)، عوامل مؤثر بر موفقیت شرکت‌های تعاونی عبارت‌اند از مشارکت فعال کلیه اعضا در فعالیت‌های تجاری و نیز در مدیریت تعاونیها، کمک فزاینده اعضا در تأمین سرمایه سهمی برای تقویت بنیه مالی آنها، اعمال رهبری و مدیریت پویا توسط هیئت مدیره شرکت‌ها، استقبال از شیوه‌های مدیریت پیشرفته همراه با استقرار یک موسسه قوی تعاونی بر پایه اصول تعاون، تنوع بخشی به کسب و کار متناسب با قابلیت‌های تجاری منطقه و نیز نیازها و توقعات اعضا و به عبارت دیگر، ارتباط شایسته میان تولید و بازاریابی، انسجام کارکردی مؤثر میان اعضا و شرکت تعاونی از یک سو، و میان شرکت و اتحادیه از سوی دیگر، و تنظیم و برگزاری آموزش منظم تعاونی و برنامه‌های آموزشی برای اعضای هیئت مدیره و کارمندان تعاونی.

عزیزپور فرد و همکاران (۱۳۹۴) در مقاله‌ای تحت عنوان عوامل موثر بر موفقیت تعاونی‌های دامداران شهرستان کوه‌دشت به این نتیجه رسیدند که مهم‌ترین عوامل تاثیرگذار بر موفقیت تعاونی‌های دامداران شامل پنج عامل دانشی - انگیزشی، حمایتی، توانمندی اقتصادی، ارتباطی و آموزشی می‌باشد.

مجردی و همکاران (۱۳۹۲) در مقاله‌ای تحت عنوان بررسی و تعیین موانع موفقیت تعاونی‌های دامپروری شهرستان خدابنده به این نتیجه رسیدند که عوامل مرتبط با بازاریابی، اقتصادی، مدیریتی، سازمانی و اجتماعی توانایی تبیین ۶۹ درصد از کل واریانس مربوط به موانع موفقیت تعاونی‌های دامپروری در حوزه مربوطه را شامل می‌شود.

پیش‌بین و همکاران (۱۳۹۱) در مقاله‌ای تحت عنوان بررسی نقش عوامل محیطی بر گرایش کارآفرینی در تعاونی‌های دامپروری ایران به این نتیجه رسیدند که رقابت‌پذیری، استقلال، ریسک‌پذیری، نوگرایی و موفقیت‌طلبی به عنوان پنج بعد

گرایش کارآفرینی، تحت تاثیر وضعیت متغیرهای پیرامونی تعاونی ها قرار دارد. عوامل اجتماعی، اقتصادی و سیاستی به ترتیب دارای بیشترین اثر علی بر گرایش کارآفرینی در تعاونی های دامپروری کشور دارد.

با عنایت به اهمیت و نقش سازنده تعاونی ها در عصر حاضر مطالعات متعددی تاکنون در ابعاد مختلف آن به انجام رسیده است. معصومی (۱۳۸۵)، با بررسی تحول پذیری فضاهاى روستایی با تأکید بر نقش تعاونی‌های تولید کشاورزی، به این نتیجه رسید که تعاونی‌ها در زمینه حفظ محیط‌زیست، بهینه‌سازی مصرف آب، جلوگیری از آلودگی منابع آب و خاک و رشد اقتصاد روستایی توانسته اند با محیط تعامل برقرار و به بهبود وضعیت کمک کنند.

کیانی مهر (۱۳۷۹)، نقش شرکتهای تعاونی کشاورزی در بهبود وضعیت فنی و اقتصادی کشاورزان گندمکار شهرستان سبزوار را مورد بررسی قرار داد. وی به این نتیجه رسید که بین عضویت در شرکت تعاونی و سطح دانش فنی، عملکرد در واحد هکتار، درآمد خالص، دسترسی به نهاده ها و اخذ وام بانکی رابطه معنی دار مثبتی وجود دارد.

سیلویا همکاران (۲۰۱۴) با تجزیه و تحلیل موفقیت تعاونی ها نشان دادند که اعضای تعاونی ها موفقیت خود را در گروهی وجود شرایطی از جمله گروه های همگن، حقوق اختصاص داده شده، شرایط ایمن و قراردادهای الزام آور می دانند.

رجایی و همکاران (۲۰۱۱)، در مطالعه خود نبود پشتیبانی مالی و معافیت های مالیاتی، عدم اصلاح قوانین بانکی و مقررات برای تنظیم بازار با شرایط کارآفرینان عدم آماده سازی سند ملی کارآفرینی توسعه را مهمترین موانع تقویت کارآفرینی در تعاونی های کشاورزی می دانند.

جین و ژو (۲۰۱۰)، با مطالعه وضعیت تولیدات غذایی و کیفیت آن در کشور چین دریافتند که برای تقویت امنیت غذایی و استاندارد نمودن کیفیت آن باید تعاونی‌های کشاورزی را توسعه دهند.

کراب و گراف (۲۰۰۱)، تعاونی های دامپروری و به ویژه تعاونی های لبنی را اولین تعاونی های کشاورزی سازمان یافته در ایالت متحده امریکا می دانند که به نمایندگی از کشاورزان نقش بسیار مهمی در در تهیه و پردازش اطلاعات و بازاریابی شیر و فراورده های لبنی در دو سطح ایالتی و ملی می دانند.

براساس مطالعه ورنر (۱۹۷۹)، تعاونی های کشاورزی ۵۳ درصد سهم بازارهای کشاورزی در غرب آلمان را در اختیار دارند. وی به منظور توسعه فعالیت‌های تعاونی در سایر نقاط کشور آلمان، توسعه و ترویج تعاونی‌های خودیار را پیشنهاد می‌کند.

روش تحقیق

تحقیق حاضر از لحاظ هدف یک تحقیق کاربردی که با روش پیمایشی (توصیفی - همبستگی) انجام شده است. منطقه مورد مطالعه استان همدان و جامعه آماری این پژوهش شامل اعضای تعاونی های دام و طیور استان می باشند که مشتمل بر ۶۸ تعاونی طیور و ۱۷۹ تعاونی دام می باشند که تعداد ۱۰۵ نفر از آنها از طریق نمونه گیری تصادفی طبقه ای ساده مطابق فرمول کوکران انتخاب شدند. این تعاونی ها غالبا در حوزه دام و طیور مشغول به فعالیت اقتصادی و تولیدی هستند. علاوه بر مطالعات اسنادی و کتابخانه ای، از ابزار پرسشنامه برای جمع آوری اطلاعات و داده های مورد نیاز استفاده شد که روایی صوری آن با نظر صاحب نظران دانشگاهی و بخش اجرا در استان تایید و پایایی آن نیز با محاسبه فرمول آلفای کرونباخ برای اجزای پرسشنامه انجام که عدد حاصل ۰٫۹۱ بود. داده ها و اطلاعات حاصله با استفاده از نرم افزار SPSS تجزیه و تحلیل گردید. برای اولویت‌بندی عوامل دخیل از ضریب تغییرات و برای آزمون فرضیات مورد نظر از آزمون T تک نمونه ای استفاده شد. همچنین برای بررسی رابطه متغیرهای مورد نظر از ضرایب همبستگی متناسب استفاده شد

معرفی منطقه مورد مطالعه

منطقه مورد مطالعه شامل استان همدان می باشد که مشتمل بر ۹ شهرستان همدان، ملایر، کبودرآهنگ، رزن، فامنین، تویسرکان، نهاوند، بهار و اسدآباد می باشد که نمونه ها از همه شهرستان های استان به صورت نمونه گیری طبقه ای متناسب انتخاب شدند.

یافته ها

همانگونه که قبلاً گفته شد افراد مورد مطالعه ۱۰۵ نفر از اعضای تعاونی های استان همدان بودند که ۷/۶۱ درصد جامعه مورد مطالعه کمتر از ۳۰ سال، ۴۶/۷ درصد بین ۳۰ تا ۵۰ سال و ۴۵/۷ درصد نیز بیشتر از ۵۰ سال سن داشتند که ۸۴/۸ درصد آنها متأهل و مابقی ۱۵/۲ درصد مجرد بودند. از نظر تحصیلات نیز جامعه مورد مطالعه به این ترتیب بود که ۳۰/۵ درصد بی سواد، ۵۴/۳ درصد دارای تحصیلات ابتدایی و راهنمایی، ۱۱/۴ درصد دارای تحصیلات متوسطه و دیپلم و ۳/۸ درصد جامعه مورد مطالعه نیز دارای تحصیلات دانشگاهی بوده اند. از نظر رشته تحصیلی نیز جامعه مورد مطالعه به این ترتیب بود که ۸۹ نفر از جامعه مورد مطالعه (۸۴/۸ درصد) به علت دارا بودن تحصیلات ابتدایی و بیسواد عملاً رشته تحصیلی انتخاب نکرده اند از مابقی که دارای تحصیلات بالاتری بوده اند ۸ نفر دارای رشته فنی و کشاورزی، ۴ نفر علوم ریاضی و ۴ نفر نیز دارای رشته علوم انسانی بوده اند.

از نظر سمت در تعاونی نیز جامعه مورد مطالعه به این ترتیب بود که ۷ نفر (۶/۷ درصد) مدیرعامل، ۳۱ نفر (۲۹/۵ درصد) عضو هیات مدیره و ۶۷ نفر (۶۳/۸ درصد) از اعضای شرکت های تعاونی دام و طیور بوده اند. از نظر سابقه عضویت در تعاونی دام و طیور نیز ۲۰ نفر (۱۹ درصد) از جامعه مورد مطالعه کمتر از ۵ سال سابقه عضویت در تعاونی را دارند، ۴۹ نفر (۴۶/۷ درصد) بین ۵ تا ۱۰ سال سابقه عضویت و ۳۶ نفر (۳۴/۳ درصد) نیز بیشتر از ۱۰ سال سابقه عضویت در تعاونی را دارند. از نظر شرکت در دوره های آموزشی ۴۴/۸ درصد در هیچ کدام از دوره های آموزشی مرتبط با تعاونی و تعاون شرکت نکرده اند و ۵۵/۲ درصد شرکت کرده اند.

اولویت بندی عوامل موثر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی توسط تعاونی های دام و طیور

عوامل موثر در تحقق اهداف اقتصادی مقاومتی که به طور قاطع مورد نظر مسئولین نظام جمهوری اسلامی است در سه گروه عوامل اقتصادی، اجتماعی و مدیریتی و ساختاری مورد بحث و بررسی قرار گرفتند. از نظر اولویت بندی عوامل موثر در تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی توسط تعاونی های دام و طیور از نظر پاسخگویان در بخش عوامل اجتماعی و محیطی اولویت های اول تا سوم به ترتیب مربوط به میزان استقلال و خودکنترلی در بین اعضای تعاونی با میانگین ۴/۲۳ و انحراف معیار ۰/۶۴، مشارکت مردمی بیشتر در توسعه با میانگین ۳/۹۲ و انحراف معیار ۰/۶۸، و آموزش مستمر اعضای تعاونی با میانگین ۳/۳۰ و انحراف معیار ۰/۶۰ می باشد.

در بخش عوامل اقتصادی و ارزآوری مهمترین اولویت ها از نظر پاسخگویان مربوط به حذف یا کاهش دلالتان و عوامل واسطه ای در تولید و فروش با میانگین ۴/۳۳ و انحراف معیار ۰/۵۷، کاهش هزینه های تولید و بهبود عملکرد با میانگین ۴/۱۲ و انحراف معیار ۰/۸۴، و تولید دانش بنیان و پژوهش محور با میانگین ۳/۷۴ و انحراف معیار ۰/۹۷ می باشد.

در بخش عوامل اشتغال و آموزشی اولویت های اول تا سوم به ترتیب اهمیت از نظر پاسخگویان عبارتند از: اطلاع رسانی و حرفه آموزی به اعضای تعاونی با میانگین ۳/۴۱ و انحراف معیار ۰/۵۶، تقویت روحیه مقاومت و ایستادگی جمعی در برابر

مشکلات و کمبودها با میانگین ۳/۴۱ و انحراف معیار ۰/۶۹، و توسعه مهارت های فنی و تولیدی اعضای تعاونی با میانگین ۳/۵۴ و انحراف معیار ۰/۷۴، می باشند.

جدول شماره ۱: اولویت بندی عوامل موثر در تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی توسط تعاونی های دام و طیور

اولویت	گویه (عوامل اجتماعی و فرهنگی)	میانگین رتبه ای	انحراف معیار	ضریب تغییرات
۱	حس استقلال و خودکنترلی در بین اعضای تعاونی	۴/۲۳	۰/۶۴	۰/۱۵۱
۲	مشارکت مردمی بیشتر در امور توسعه	۳/۹۲	۰/۶۸	۰/۱۳۷
۳	آموزش مستمر اعضای تعاونی	۳/۳۰	۰/۶۰	۰/۱۸۱
۴	تحکیم و انسجام بین اعضای تعاون با یکدیگر	۳/۳۸	۰/۶۲	۰/۱۸۳
۵	تقویت فرهنگ کار و تولید	۳/۷۴	۰/۶۹	۰/۱۸۴
۶	کاهش اختلاف بین اعضای تعاونی و هیات مدیره	۳/۳۳	۰/۷۹	۰/۲۳۷
۷	تقویت و حفظ فرهنگ بومی و محلی	۳/۲۸	۰/۷۸	۰/۲۳۷
۸	تلاش برای حفاظت از منابع و استفاده بهینه از آنها	۳/۹۵	۰/۹۸	۰/۲۴۸
۹	تقویت فرهنگ تعاون و همکاری در بین مردم	۳/۴۵	۰/۸۹	۰/۲۵۷
۱۰	رعایت قوانین و مقررات بخش تعاون	۳/۱۶	۰/۸۲	۰/۲۵۹
۱۱	تقویت روحیه خودباوری و خواتکایی	۳/۲۱	۰/۸۴	۰/۲۶۱
۱۲	تحکیم ارتباط تعاونی با دیگر تعاونی ها و نهادهای مردمی و دولتی	۳/۲۸	۰/۹۱	۰/۲۷۷
۱۳	تلاش برای حفاظت از محیط زیست و جلوگیری از ایجاد فصولات و ضایعات برای تقویت ساخت اجتماعی موجود	۳/۲۰	۰/۹۱	۰/۲۸۴
۱۴	عضویت فعال تر اعضا در تعاونی	۳/۰۵	۰/۸۹	۰/۲۹۱
اولویت	گویه عوامل اقتصادی (تولیدی و بازاریابی)	میانگین رتبه ای	انحراف معیار	ضریب تغییرات
۱	حذف یا کاهش دلالتان و عوامل واسطه ای در تولید و فروش	۴/۳۳	۰/۵۷	۰/۱۳۱
۲	کاهش هزینه های تولید و بهبود عملکرد	۴/۱۲	۰/۸۴	۰/۲۰۳
۳	کاهش ضایعات در فرآیند تولید و مصرف	۳/۱۲	۰/۷۴	۰/۲۳۷
۴	صادرات گوشت قرمز بسته بندی شده	۳/۱۰	۰/۷۵	۰/۲۴۱
۵	صادرات علوفه های دامی	۳/۴۵	۰/۸۸	۰/۲۵۵
۶	استفاده حداکثری از فرصت های ممکن (جهانی شدن، رقابت، تحریم)	۳/۱۲	۰/۸۰	۰/۲۵۶
۷	تولید دانش بنیان و پژوهش محور	۳/۷۴	۰/۹۷	۰/۲۵۹
۸	مصرف بهینه و صرفه جویی در مصرف انرژی	۳/۱۹	۰/۸۳	۰/۲۶۰
۹	تنوع محصولات تولیدی تعاونی	۳/۲۱	۰/۸۸	۰/۲۷۴
۱۰	صادرات گوشت طیور بسته بندی شده	۳/۰۲	۰/۸۵	۰/۲۸۱
۱۱	حذف واسطه های تأمین و توزیع عوامل و نهادهای تولید	۳/۰۸	۰/۸۷	۰/۲۸۲
۱۲	کاهش یا حذف تهدیدهای پیش روی تعاونی	۳	۰/۸۷	۰/۲۹۰
۱۳	تولید با بهره برداری بیشتر	۳/۴۱	۱	۰/۲۹۳
۱۴	استفاده بهینه از عوامل تولید (انسانی و مادی)	۲/۹۹	۰/۹۲	۰/۳۰۷

۱۵	بهره گیری از تجارب تعاونی های موفق در تولید	۲/۹۰	۹۱/	۳۱۳/
۱۶	توسعه و تقویت بخش خصوصی برای سرمایه گذاری در تعاونی	۳/۱۱	۹۷/	۳۱۱/
۱۷	ابتکار و خلاقیت تعاونی در تولید و فروش محصولات	۳	۹۶/	۳۲۰/
۱۸	توسعه امکانات و تجهیزات لازم برای تولید و نگهداری محولات تولیدی	۲/۸۷	۹۳/	۳۲۴/
۱۹	جذب سرمایه گذاری داخلی برای تولید و صادرات محصولات	۲/۶۵	۸۷/	۳۲۸/
۲۰	تبلیغ و تلاش برای جلب رضایت مشتریان و مصرف کنندگان محصولات	۳/۱۳	۱/۰۴	۳۳۲/
۲۱	تأمین نهاده های تولید از بازارهای داخلی	۳/۰۳	۱/۰۱	۳۳۳/
۲۲	تولید محصول سالم و طبیعی دام و طیور	۲/۸۹	۹۷/	۳۳۵/
۲۳	فروش و بازاریابی محصولات دامی بصورت اینترنتی	۳/۳۲	۱/۱۳	۳۵۰/
۲۴	داشتن حسابرسی منظم از میزان خرید و فروش	۳/۲۰	۱/۱۷	۳۶۵/
اولویت	گویه های (مدیریتی - ساختاری)	میانگین رتبه ای	انحراف معیار	ضریب تغییرات
۱	اطلاع رسانی و حرفه آموزی به اعضای تعاونی	۳/۴۱	۵۶/	۱۶۴/
۲	تقویت روحیه مقاومت و ایستادگی جمعی در برابر مشکلات و کمبودها	۳/۴۱	۶۹/	۲۰۲/
۳	توسعه مهارت های فنی و تولیدی اعضای تعاونی	۳/۵۴	۷۴/	۲۰۹/
۴	توسعه کنترل و حسابرسی منظم در فعالیت های تعاونی	۳/۱۲	۶۷/	۲۱۴/
۵	اصلاح الگوی مصرف و پرهیز از اسراف	۳/۱۱	۷۷/	۲۴۷/
۶	توسعه نگرش برنامه ریزی باند مدت و کوتاه مدت در تعاونی و بین اعضا	۲/۹۴	۷۵/	۲۵۵/
۷	توسعه دانش و مهارت مدیریتی و سازمانی اعضا	۳/۴۱	۸۷/	۲۵۵/
۸	مشاوره به دامداران توسط اداره تعاون با همکاری جهاد کشاورزی	۳/۱۱	۸۰/	۲۵۷/
۹	توسعه کمی و کیفی تعاونی	۳/۲۵	۸۴/	۲۵۸/
۱۰	تاکید بر به کارگیری نیروهای متخصص داخلی	۳/۲۵	۹۰/	۲۷۶/
۱۱	تلاش برای همکاری افراد متخصص و دانشگاهی در مشاوره	۲/۸۰	۷۸/	۲۷۸/
۱۲	افزایش دانش و اطلاعات به روز در زمینه تولید محصولات دامی	۳/۲۶	۹۴/	۲۸۸/
۱۳	وحدت رویه و عمل بین اعضا و مدیران تعاونی	۲/۸۴	۸۴/	۲۹۵/
۱۴	تقویت روحیه جهادی و ایثار بین اعضا	۳/۲۷	۱/۰۱	۳۰۸/
۱۵	استفاده از دانش بومی در جهت تولید محصولات دامی و طیور	۲/۹۵	۱/۰۹	۳۶۹/

طیف لیکرت: خیلی کم (۱)، کم (۲)، تاحدودی (۳)، زیاد (۴)، خیلی زیاد (۵)

آزمون t تک نمونه‌ای:

از آزمون t یک نمونه‌ای برای آزمون این فرضیه به کار گرفته می‌شود که آیا یک نمونه مورد نظریه جامعه‌ای با میانگین مشخص تعلق دارد یا خیر. در واقع میانگین یک نمونه را با میانگین جامعه مقایسه می‌کند. در واقع به دنبال پیدا کردن اختلاف و تفاوت بین میانگین نمونه و میانگین جامعه است.

فرضیه اول: عوامل اجتماعی و فرهنگی در تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی در تعاونی‌های دام و طیور تأثیرگذار هستند.

one sample t test

با توجه به داده‌های جداول ۲ و ۳، درآزمون فرضیه اول مشخص شد، که گویه‌های اجتماعی و فرهنگی با میانگین ۳۴/۳۸ و انحراف معیار ۳/۲۴ با مقداری معادل ۰/۰۰۰، در سطح ۹۹ درصد معنادار شد که نشان دهنده این است که، عوامل اجتماعی و فرهنگی می‌تواند در تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی توسط تعاونی‌های دام و طیور موثر واقع شود و در واقع دارای رابطه معنی داری است.

جدول ۲: توزیع فراوانی گویه‌های اجتماعی و فرهنگی

متغیر	تعداد کل	میانگین	انحراف معیار	خطا میانگین	از
اجتماعی و فرهنگی	۱۰۵	۳۴/۳۸	۳/۲۴	۰/۳۱۶	

جدول ۳: آزمون تی تک نمونه‌ای (متغیر اجتماعی و فرهنگی)

متغیر	تفاوت میانگین	معناداری	درجه آزادی	آزمون تی
اجتماعی و فرهنگی	۳۱/۳۸	۰/۰۰۰	۱۰۴	۹۹/۲۰

فرضیه دوم: عوامل اقتصادی در تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی در تعاونی‌های دام و طیور تأثیرگذار هستند. با توجه به داده‌های جداول ۴ و ۵، درآزمون فرضیه دوم مشخص شد، که گویه‌های اقتصادی با میانگین ۵۸/۵۶ و انحراف معیار ۸/۷۸ با مقداری معادل ۰/۰۰۰، در سطح ۹۹ درصد معنادار شد که نشان‌دهنده این است که عوامل اقتصادی می‌تواند در تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی توسط تعاونی‌های دام و طیور موثر واقع شود و در واقع دارای رابطه معنی داری است.

جدول ۴: توزیع فراوانی گویه‌های اقتصادی

متغیر	تعداد کل	میانگین	انحراف معیار	خطا میانگین	از
اقتصادی	۱۰۵	۵۸/۵۶	۸/۷۸	۰/۸۵۷	

جدول ۵: آزمون تی تک نمونه‌ای (متغیر اقتصادی)

متغیر	تفاوت میانگین	معناداری	درجه آزادی	آزمون تی
اقتصادی	۵۵/۵۶	۰/۰۰۰	۱۰۴	۶۴/۸۱

فرضیه سوم: عوامل مدیریتی و ساختاری در تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی در تعاونی‌های دام و طیور تأثیرگذار هستند. با توجه به داده‌های جداول ۶ و ۷، درآزمون فرضیه دوم مشخص شد، که گویه‌های مدیریتی و ساختاری با میانگین ۱۸/۸۵ و انحراف معیار ۲/۷۹ با مقداری معادل ۰/۰۰۰، در سطح ۹۹ درصد معنادار شد که نشان‌دهنده این است که عوامل مدیریتی و ساختاری می‌تواند در تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی توسط تعاونی‌های دام و طیور موثر واقع شود و در واقع دارای رابطه معنی داری است.

جدول ۶: توزیع فراوانی گویه‌های مدیریتی و ساختاری

متغیر	تعداد کل	میانگین	انحراف معیار	خطا میانگین	از
مدیریتی و ساختاری	۱۰۵	۱۸/۸۵	۲/۷۹	۰/۲۷۲	

جدول ۷: آزمون تی تک نمونه‌ای (متغیر مدیریتی و ساختاری)

متغیر	تفاوت میانگین	معناداری	درجه آزادی	آزمون تی
مدیریتی و ساختاری	۱۵/۸۵	۰/۰۰۰	۱۰۴	۵۸/۱۹

ضریب همبستگی بین عوامل موثر بر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی توسط تعاونی‌های دام و طیور و متغیرهای فردی به منظور بررسی ارتباط بین عوامل فردی موجود در تحقیق و نیز عوامل موثر بر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی توسط تعاونی‌های دام و طیور از ضرایب همبستگی استفاده شد که نتایج آن در جدول ۸ آمده است.

جدول ۸: ضرایب همبستگی بین عوامل فردی و عوامل موثر بر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی

متغیر وابسته	متغیر مستقل	نوع ضریب همبستگی	مقدار	سطح معنی داری
عوامل اجتماعی و فرهنگی	سن	پیرسون	۰/۲۵۶	۰/۰۰۸
عوامل اجتماعی و فرهنگی	مدرک تحصیلی	اسپیرمن	۰/۳۵۷	۰/۰۰۰
عوامل اجتماعی و فرهنگی	سمت در تعاونی	اسپیرمن	۰/۴۷۱	۰/۰۰۰
عوامل اجتماعی و فرهنگی	سابقه عضویت در تعاونی	پیرسون	۰/۲۰۶	۰/۰۳۵
عوامل اقتصادی	سن	پیرسون	۰/۱۲۲	۰/۲۱۶
عوامل اقتصادی	مدرک تحصیلی	اسپیرمن	۰/۰۸۶	۰/۳۸۵
عوامل اقتصادی	سمت در تعاونی	اسپیرمن	۰/۰۲۶	۰/۷۹۱
عوامل اقتصادی	سابقه عضویت در تعاونی	پیرسون	۰/۰۱۰	۰/۹۲۰
عوامل مدیریتی و ساختاری	سن	پیرسون	۰/۰۲۴	۰/۸۶
عوامل مدیریتی و ساختاری	مدرک تحصیلی	اسپیرمن	۰/۱۷۸	۰/۰۶۹
عوامل مدیریتی و ساختاری	سمت در تعاونی	اسپیرمن	۰/۱۰۸	۰/۲۷۲
عوامل مدیریتی و ساختاری	سابقه عضویت در تعاونی	پیرسون	۰/۰۹۷	۰/۳۲۶

** معنی داری در سطح ۹۹ درصد

* معنی داری در سطح ۹۵ درصد

همان گونه که از جدول ۸ مشخص است بین عوامل موثر بر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی در حوزه اجتماعی و فرهنگی و سن، مدرک تحصیلی و سمت در تعاونی به احتمال ۹۹ درصد رابطه معنی داری وجود دارد و نیز بین عوامل موثر بر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی در حوزه اجتماعی و فرهنگی و سابقه عضویت در تعاونی به احتمال ۹۵ درصد رابطه معنی داری وجود دارد.

نتیجه گیری و پیشنهادها

مفهوم اقتصاد مقاومتی در سال ۱۳۹۰ در واکنش به فشارهای اقتصادی و تحریم های اقتصادی کشور، مطرح و بیان شد. از دیدگاه مفهومی، اقتصاد مقاومتی یک الگوی اسلامی است که کیفیت تعامل و ارتباط اقتصادی با کشور های خارجی را تعیین

می کند بطوریکه از یک نگاه به اوضاع داخلی اقتصاد کشور و نقاط ضعف نظارت داشته و از نگاه دیگر با اتکا به وجوه قوت اقتصاد داخلی، حقوق پایمال شده ملت را از کشورهای متجاوز استیفاء کند. اقتصاد مقاومتی به عنوان یک اصل در آموزه های اسلامی می باشد که بر خلاف تاکتیک و یا حتی استراتژی، امری گذرا نبوده بلکه همواره و در تمامی مراحل باید مورد توجه باشد و تعارض هریک از استراتژی ها، تاکتیک ها و یا دیگر اجزاء برنامه با اصل موجب حذف آن خواهد شد (بشارنده سلوطی و طاهری، ۱۳۹۲).

در خصوص بررسی این امر که عوامل اجتماعی و فرهنگی در تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی در تعاونی های دام و طیور تأثیرگذار هستند، نتایج نشان داد که گویه های اجتماعی و محیطی با میانگین ۳۴/۳۸ و انحراف معیار ۳/۲۴ با مقداری معادل ۰/۰۰۰، در سطح ۹۹ درصد معنادار شد که نشان دهنده این است که عوامل اجتماعی و فرهنگی می تواند در تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی توسط تعاونی های دام و طیور موثر واقع شود و در واقع دارای رابطه معنی داری است.

در خصوص بررسی این امر که عوامل اقتصادی در تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی در تعاونی های دام و طیور تأثیرگذار هستند نتایج نشان داد، که گویه های اقتصادی با میانگین ۵۸/۵۶ و انحراف معیار ۸/۷۸ با مقداری معادل ۰/۰۰۰، در سطح ۹۹ درصد معنادار شد که نشان دهنده این است که عوامل اقتصادی می تواند در تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی توسط تعاونی های دام و طیور موثر واقع شود و در واقع دارای رابطه معنی داری است.

در خصوص بررسی این امر که عوامل مدیریتی و ساختاری در تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی در تعاونی های دام و طیور تأثیرگذار هستند، نتایج نشان داد که گویه های مدیریتی و ساختاری با میانگین ۱۸/۸۵ و انحراف معیار ۲/۷۹ با مقداری معادل ۰/۰۰۰، در سطح ۹۹ درصد معنادار شد که نشان دهنده این است که عوامل مدیریتی و ساختاری می تواند در تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی توسط تعاونی های دام و طیور موثر واقع شود و در واقع دارای رابطه معنی داری است.

نتایج حاصل از ضریب همبستگی نیز نشان داد که بین عوامل موثر بر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی در حوزه اجتماعی و فرهنگی و سن، مدک تحصیلی و سمت در تعاونی به احتمال ۹۹ درصد رابطه معنی داری وجود دارد و نیز بین عوامل موثر بر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی در حوزه اجتماعی و فرهنگی و سابقه عضویت در تعاونی به احتمال ۹۵ درصد رابطه معنی داری وجود دارد.

پیشنهادات

با توجه به نتایج تحقیق پیشنهادهای زیر ارائه می شود:

با توجه به نقش اجتماعی و فرهنگی تعاونی های دام و طیور در تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی پیشنهاد می شود که در حوزه میزان مشارکت اعضا و نیز افزایش اعتماد به نفس اعضا کلاس های آموزشی برگزار گردد.

با توجه به نقش و اهمیت صادرات در اقتصاد مقاومتی و نیز معنی دار شدن نتایج آن در تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی پیشنهاد می شود که زمینه های اداری و زیرساختی لازم برای صادرات این محصولات فراهم گردد.

همچنین با توجه به اهمیت تولید محصول سالم در این خصوص نیز با تعامل و همفکری بین بخش اجرایی و نیز تولید کنندگان این مهم میسر گردد.

همچنین با توجه به نقش تعاونی های دام و طیور در ایجاد اشتغال پایدار برای جوانان در جهت توسعه این واحدها و رفع مشکلات آنها اقدام جدی صورت گیرد.

همچنین پیشنهاد می‌شود که از متخصصین جوان در این حوزه برای تعاونی‌های دام و طیور بهره گرفته شود.

منابع

- بشارنده سلوطی، مهدی و طاهری، سید جواد. (۱۳۹۲). بررسی جایگاه اقتصاد مقاومتی در توسعه کشاورزی و پایداری امنیت ملی. سازمان جهاد کشاورزی استان مازندران.
- پیش‌بین، ا، ایروانی، ه، موحد محمدی، ح، شعبانعلی فمی، ح و رضوانفر، ا. (۱۳۹۱). بررسی نقش عوامل محیطی بر گرایش کارآفرینی در تعاونی‌های دامپروری ایران. مجله تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی، دوره ۲-۴۳، شماره ۳.
- حضرتی، م، مجیدی، ب و رحمانی، ب. (۱۳۸۹). شناسایی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونیهای کشاورزی در توسعه اقتصاد روستایی بخش مرکزی شهرستان خدابنده. فصلنامه تعاون، سال بیست و یکم، دوره جدید، شماره ۳، پاییز ۱۳۸۹.
- عزیزپور فرد، ف، قبادی علی آبادی، س، و صدیقی، ح. (۱۳۹۴). عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های دامداران شهرستان کوهدشت. فصلنامه تعاون و کشاورزی، سال چهارم، شماره ۱۵.
- عنبری، موسی (۱۳۸۰)، مدیریت در تعاونی‌های کشاورزی تهران: سازمان مرکزی تعاون روستایی ایران.
- پایگاه اینترنتی اتحادیه بین‌المللی تعاون (۱۳۸۸) قابل دسترس در <http://www.ica.coop>
- کیانی‌مهر، حمید (۱۳۷۹) نقش شرکتهای تعاونی تولید روستایی در بهبود وضعیت فنی و اقتصادی کشاورزان گندم‌کار شهرستان سبزوار، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده کشاورزی، دانشگاه تربیت مدرس.
- مجردی، غلامرضا، شاهقلیان، زینب و یعقوبی، جعفر. (۱۳۹۲). بررسی و تعیین موانع موفقیت تعاونی‌های دامپروری شهرستان خدابنده. فصلنامه تعاون و کشاورزی، سال دوم، شماره ۶.
- معصومی، کاوه (۱۳۸۵)، تحول‌پذیری فضاهاى روستایی با تأکید بر نقش تعاونی‌های تولید روستایی (مطالعه تطبیقی در محدوده‌های روستایی شهرستانهای تربت‌جام، مرو دشت و کبودرآهنگ)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم زمین، دانشگاه شهید بهشتی.
- Cropp, B., Graf, T. (2001). The history and role of dairy cooperatives, Retrieved from <http://www.google.com>.
- Jin, S. and J. Zhou (2010), Adoption of food safety and quality standards by China's agricultural cooperatives, *Journal of Zhejiang University*, 6: 1-5.
- Rajaei, Y., Yaghoubi, J., Donyaei, H. (2011). Assenssing effective factor in development of in entrepriunership in agricultural cooprative of Zanjan Province, *Procedia Social and Behavioral Scince*, 15.
- Sonja, N. (2008), Defining the co-operative difference, *Journal of Socio- Economics*, 37: 2168-2177.
- Sylvia, G., Cusack, C., & Swanson, J. (2014). Fishery cooperatives and the Pacific whiting conservation cooperative: Lessons and application to nonindustrial fisheries in the Western Pacific. *Marine Policy*, 44, 65-71.